

P. 12/13-14.

2. pl.

A MÚLT ÉS JELEN
MAGYAREGRESI HELYZETKÉP

Jelige: "A VÁROS ÁRNYÉKÁBAN."

2. péld. 1.

(Somogy m.)

A MŰLT ÉS JELEN - MAGYAREGRESI HELYZETKÉP

Írta: Stolcz Csaba

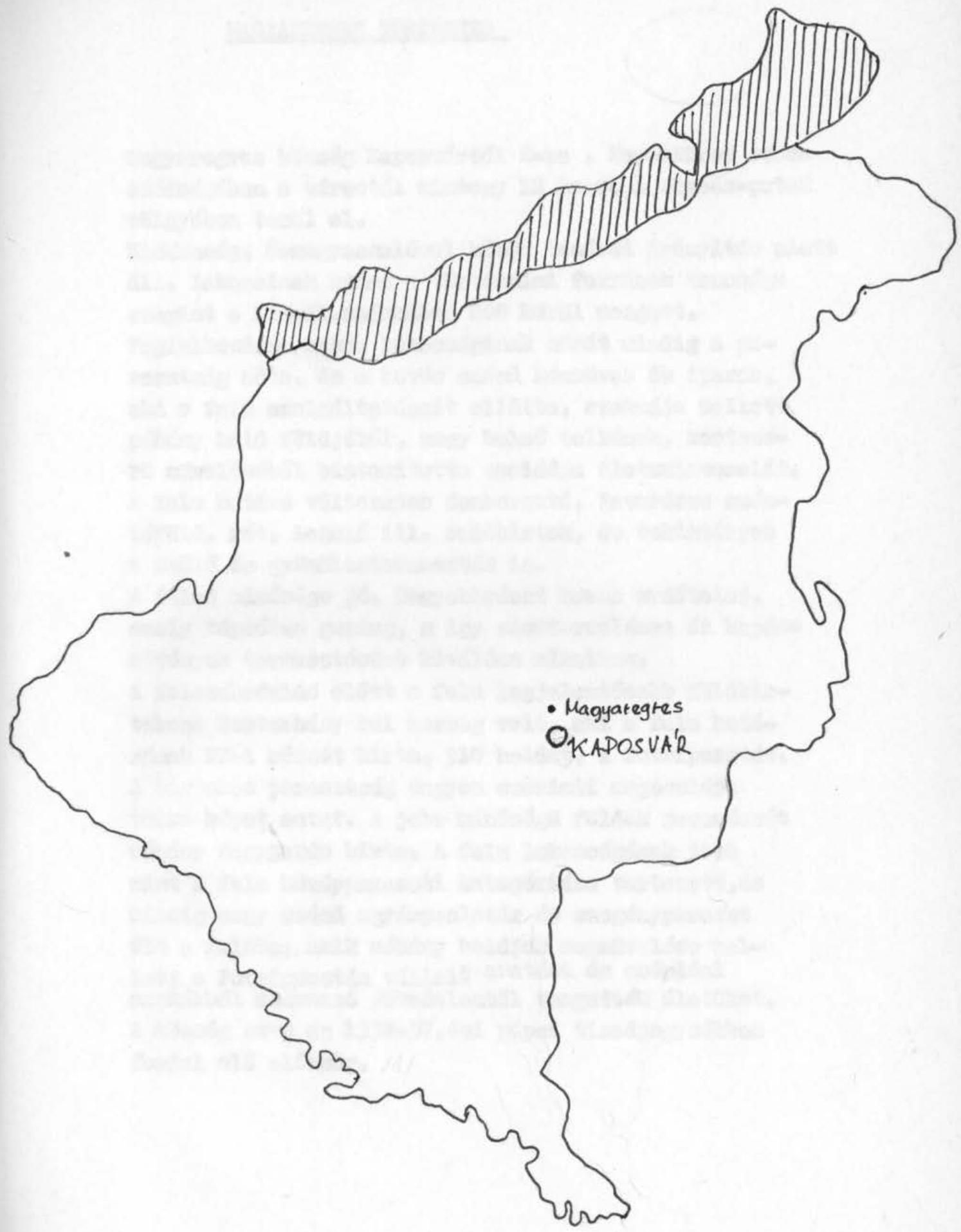
Táncsics Mihály Gimnázium

• III. a. sz.
• KAPOSVÁR

Lakcím: 7400 Kaposvár
48-as Ifjúság u. 54.

MAGYARORSZÁG

• Magyarregtes
 ○ KADOSVÁR

Magyaregres község Kaposvártól É-ra , Kaposfüred szomszédságában a várostól mintegy 12 km-re, a Deseda-patak völgyében terül el.

Kisközség, Somogyasszalóval közös tanácsi irányítás alatt áll. Lakosainak száma a történelmi források tanúsága szerint a XIX-XX. században 800 körül mozgott.

Foglalkozásra nézve lakosságának sémét mindig a parasztság adta. Az a kevés számú kézműves és iparos, aki a falu szolgáltatásait ellátta, szakmája mellett néhány hold földjéből, vagy belső telkének, kerteszerű műveléséből biztosította családjá életsszínvonalát. A falu határa változatos domborzatú, javarésze szántóföld, rét, legelő ill. erdőbirtok, de tekintélyes a szőlő és gyümölcsstermesztés is.

A talaj minősége jó. Nagyjórészt barna ordóstalaj, amely tápsóban gazdag, s így szemtermelésre és kapácnövények termesztésére kiválóan alkalmas.

A felszabadulás előtt a falu legjelentősebb földbirtokosa Eszterházy Pál herceg volt, aki a falu határának DK-i részét bírta, 910 holdat, a Putripusztát. A birtokos parasztság vagyoni szerinti megoszlása terke képet mutat. A jobb minőségű földek javarészt néhány nagygazda bírta. A falu lakosságának több mint a fele középparaszti kategóriába tartozott, és mindig nagy számú agrárproletár és szegényparaszt élt a faluban, akik néhány holdjuk megművelése mellett a Putripusztán vállalt aratási és cséplési munkákból származó jüvedelméből tengették életüket. A község neve az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben fordul elő először. //

1229-ben a székesfehérvári káptalan birtokai között említi a települést " villa Egria " néven, amely azonos Kis-Egressel, amelyet egy későbbi korból származó adólajstrom, mint a faluhoz tartozó helyet említ. Ugyanis a kis-egresi település a faluban még fellelhető saájhagyomány szerint a falutól ÉK-re, az Üreg-hegyen volt, és hét házból állt.

Ma ezen a területen fekszik a falu szőlőhegye. /2/

Egres 1443. és 1446. között Hódorvári Lőrinc Kaposújvári várának tartozékát képezi. 1489-ben pedig már Szordahelyi István birtoka, aki a Kaposvártól DKK-ra eső Szordahely település földesura is.

1536-ban pedig Imrefy Ferenc adólajstromán szerepel Egres, ugyanis ekkor az Imrefy családon belül Péter övegye és Imrefy Ferenc voltak a birtokosai.

1598-99-ben pedig a Dorosfy-ek közül Ferenc és Lengyel István voltak a földesurai.

1660-ban a szigligeti vár birtokaként említi, míg végül, a kuruc szabadságharc után 1715-től herceg Eszterházy József lett birtokosa /3/ és az Eszterházyak egészen a felszabadulásig a már említett uradalmat bírták a falu határában.

Az Eszterházy család 1726-ban minden somogyi birtokát hitbizományá váltostatta / 44 ezer holdat /, s így a putripusztai 800 hold is kötött birtokká vált.

Több forrás, és a néphagyomány tanúsága szerint is a község a nevét a határában nagy számban előforduló égerfákról illetve a szössötétel előtagját pedig erről kapta, hogy mindig magyar anyanyelvű lakosok lakták.

Az előtag eredete minden valószínűséggel a törökkor utáni időkre vezethető vissza, a XVIII.sz. első évtizedeire, mikor az előggé elnéptelenedett Somogy falvaiba német teleposokot hoztak, ugyanis a megye ÉK-i részében van egy Német-Egres nevű település, akinek lakói valóban a svábföldi telepitéssel kerültek megyénkbe. Így a megkülönböztetés céljából szokásossá vált a "magyar" előtag használata. Egyébként hasonló községek több is van Somogyban, pl. a Kaposvár-Szigetvár között mentén található Magyarlad-Németlad / Ma csak Lad néven szerepel /, vagy a ma már Baranyához tartozó Magyarlukafa-Németlukafa.

Egres a török hódoltság alatt a koppányi bégséghez tartozott. A török kincstári adószedők 1563-ban, 1575-ben 18 házat irtak össze. /4/

Már ebben a történelmi korban a reformáció szele is érinti a falut. Magyarregres református egyháza már az 1600-as évek elején anyaegyház, az az a kisebb reformátusközségek hitbéli életét is irányítja.

1652-ben a régi oratórium helyett újat építettek. /5/ A helybéli református egyház irattárában található erre vonatkozó feljegyzés. /6/

Ettől kezdve 1640-ben, 1652-ben és 1657-ben találkoznak magyarregresi lelkészek nevével. 1711-től az oklésziai levéltár szerint; hiány nélkül megvan a névsor.

Szabó Bálint idézett munkája szerint / 385-387.lap./ Magyarregres ártikuláris hely volt: jelentős vidék tartozott hozzá, szabad vallásgyakorlattal.

Az 1657.május 24-25.-én Pápán tartott egyházkerületi zsinat jegyzőkönyvei szerint a dunántúli egyházkerületben 132 református anyaegyház volt.

Somogy megyének az a része, mely a dunántúli egyházkerülethez tartozott a miskolczi egyházmegyét alkotta, s ennek 31 anyaegyháza volt. Közöttük említik Egrest. /7/

A lakosság szociális állapotára és létszámára Pauli György Csányi Barnáthoz, a kaposvári vár kapitányához írott leveléből következtethetünk.

A levelet 1697. március 9.-én keltezte. Idésem:

" A lakosság szegénységének jellemzésére küldjük, a kaposvári várhoz tartozó birtokok állapotát. A csokonyalaknak 4 ökrük van és közöttük 4 házasember vagyon, azok is az erdőben laknak. Egresiek otthon laknak, két házasember vagyon benne, de marhájuk nincsen. Assalóban 4 házasember lakik, de marhájuk nincsen." /8/

Az idézett levél adatai az 1691. évi összeírásokra vonatkoznak. Ugyanis a török hódoltság megszűntével a birtokosok visszatértek elhagyott birtokaikra és az újra funkcionáló vármegyei hivatalok is listákat készítettek az adó alá vehető jobbágyporták állapotáról. Mivel a visszaköltözés a korábban elnéptelenedett területekre folyamatos volt, ezért szaporodnak az összeírások is.

Igy az 1695-ös összeírás szerint / amely visszautal a török korra is / Egrest a nádor és a Lengyel család kezeli, akiknek a török időkben évente 10 ezüst forintot fizettek. A török földesúrnak Hasson Bully basának évente; dézsma fejében, minden telok után 80 dénárt fizettek. A török császárnak pedig 6 ezüst forintot szolgáltatattak évente.

A jelen összeírás szerint a két porciós késpénzben 173 forintot és 75 dénárt fizetnek.

Az összeírások adatai szerint 1695-ben 11 család élt Egresen. Ez megközelítőleg 55-60 embert jelent. A 11 gazda közül 9 egésszelkes, 2 negyedtelkes és élt még 3 család, akik szellérek voltak; házuk volt, illetve Kozár Gergely egy gazda házában lakott.

Lova senkinek sem volt, úkrút a lakosság fele tartott, tehenet mindenki.

1 családban általában 2 tehenet tartottak és egyetlen telkes gazda van, aki 4 tehenet tartott.

A földnélküli Gollér és a féltelkes Nagy család 2-2 tehenet birtokolt.

A kőrabeli összeírásokból az is kiderül, hogy a visszatelepülők kevés kenyérgabonát és zabot termeltek, szőlőműveléssel nem foglalkoztak, gyümölcsöse mindenkinél volt és a családok többségének méhese is.

A szellérek kivételével heti 2 napi robotot mindenkinél teljesíteni kellett.

Az 1701-es összeírás alapján a felu 7,3/4 jobbágytelekből állt. Emellett 200 hold jó, 200 hold rossz vetésterülettel, 100 hold szőlővel, 50 hold réttel és 100 hold erdősséggel rendelkeztek. /a 100 hold szőlőt úgy kell értenünk, hogy annak csak bizonyos része volt telepítve szőlővel/

Az 1726-os év adatai alapján már 13 család élt Egresen, akik közül 5-nak egész telke, a többieknek ettől kisebb állt rendelkezésükre. A lakosság létszámban és anyagiakban is gyarapodott az elmúlt 25 esztendő során.

Kikövetkeztethetően 70 ember lakta Egrest, amely ekkor már az Eszterházy-féle hitbizományhoz tartozott, és 9 eszt forint adót fizetett. /9/

Az 1732-es urbárium szerint Egres consusa 64 forint possessioi mérőben megadva 64 mérő és a kaszálóknek bizonyos mennyisége.

A jobbágyok sertéstartással is bírtak, ugyanis makkol-
tatás után egyenként 5 dinárt fizettek a földesúrnak.
Minden termékből, más helységek normáihoz hasonlóan
kilencodot adtak, a dézsmát pénzben fizették.

1732-ben már 18 telkes jobbágycsalád és 2 szellér-
család élt Egresen. A népesség szaporodása folytán a
telkek fokozatosan elaprózódtak.

Elkültség ezekben az években nincs a faluból, mert
est diktálja a földesúr gazdasági érdeke is.

Ennek következtében az azonos nevű családok száma sza-
porodott a községben.

A földnélküli szellérek és a negyedtelekkel rendel-
kes jobbágyok anyagi helyzete az adatok alapján el-
lontmondásos is lehet. Például Jút András szellér,
de két Ukrüt, egy tehenet és egy borjút tart.

Nagy István, aki negyedtelekkel rendelkezik, mind-
össze két disznót tud csak tartani. Egyébként az össze-
írások azt mutatják, hogy a kisebb telekkel rendel-
kes jobbágyok több állatot tartanak, mint a nagyobb
telekkel rendelkezők. Ugyanis kevesebb a robotjuk
birtokuk arányában és több időt tudnak fordítani ál-
latgondozásra.

A falu vallási és közséletére az 1747-es református
püspöklátogatási jegyzőkönyv adatai engednek követ-
keztetni. Es felsorolja a lelkésznek járó adományo-
kat. De kitér arra is, hogy a prédikátor, azaz a lel-
kész háza rossz, hogy a templom állaga is javításra
szorul, és szorgalmazza is a helybeliek segítségét,
adományait. /40/

A javításokra csak később, 1761-ben kerül sor.

Ekkor az 1652-ben épült oratórium helyett újat épi-
tettek.

"Es utóbbi sok husavona után, vögre a vármegye ongo-
delméből náddal verettetott be. Négy év múlva herang-
lábat is készítettek hozzá." /41/

A püspöklátogatás alkalmával rögzítették írásban a Magyarregresi iskolamester és nótárius egy esztendőig való fizetését is, amely a következő volt.

Késspénz: 15 forint; 1 gyermek tanításáért 15 dénár; harangosáért és temetésért 3 dénár; őszi vetés két hold learatása és betakarítása; tavaszi vetés ugyanannyi; házenként 1 possonyi móró kukorica; széna, amennyit a rét terem; kenderföld egy vasas alá való; só 25 font; faggyú 15 font; káposztás- és veteményeskert, minden gazda után egy kocsi vágott fa.

A püspöklátogatással függött össze az is, hogy ettől kezdve a születési, halálozási és házassági anyakönyvesést a faluban végezték.

Ennek az anyakönyvnek későbbi időpontban az első lapjára jegyezték fel a következőket: "Anno 1788 áprilisnak 10-ik napjára virradván éjtszaka veretett fel az idevaló templom. Anno 1762-dik esztendőben tsindáltattak a székek. ... 1764-dikben verettetett meg náddal: Tekintetes V. Ispán Tallián János uram és T.E. Vármegye engedelmébül."

E lapon történik említés a harangláb megújításáról és a harang beszerzéséről is.

Érdekesként említem meg, hogy az újszülöttek keresztnevei között gyakoriak a bibliai nevek: Sámuel, Mózes, Rebeka.

A meghaltak korát nem mindig tüntetik fel pontosan. Gyakoriak a következő bejegyzések: csecsemő, járnitudo, iskolába való.

A halotti anyakönyv tanulása szerint kevés a magasabb kort megért ember. Az átlag korabeli életkor 60-70 év.

1799-től Somogyi Sándor lelkesen pontosabban és áttekinthetőbben vezeti az anyakönyvet; feljegyzet hacsaknál, és a beírtak adatait vonalak szerint jegyzi. Az anyakönyv tanúsága szerint a házak számosságát 1852-től jelölik. A II. József-féle népszámlálási rendeletnek, amely a házak számmal való jelölését is előírta, nincsen írásos nyoma az anyakönyvben. Az 1767-es úrbéri jegyzék /12/ szerint 36 olyan család van a községben, amelyik úrbéri szolgáltatásra volt kötelezve. A telekteleprózáás jól tapintható az úrbéri tabella adatai alapján. Ezek szerint: 20 egésztelkes, 10 féltelkes és 6 negyedtelkes jobbágycsalád élt a községben. 1 egésztelek belsősséggel együtt 40 magyar holdat tett ki. Ebből 26 hold körüli volt a szántó, ill. szomtermelésre alkalmas terület, ill. 12 holdat tett ki a rét és a legelőrész együtt. A rendelet értelmében az egésztelekkel bíró úrbéres évi 52 nap igászrobottal, ill. 104 nap gyalogrobottal tartozott. Amennyiben a belső telke nagyobb volt 1 holdnál, akkor ennek arányában növekedett a teljesítendő évi gyalogrobot. Így pl. aki 2 hold belső telekkel bírt /egyébként egész telke volt/, az 112 nap gyalogrobottal tartozott. A félkezések a robotnak felét, a negyedkezések a negyedét voltak kötelesek teljesíteni.

A pénzbeli adó telekméretétől függetlenül, mindenkire kötelezően évi 1 esüstforintot tett ki. Egyéb anyagi szolgáltatás egésztelek után 1 öl hasábfá, 6 öl ágfa /fonyás/, 1 loce vaj /olvasztva/, 2 káppan, 2 csirke, 12 tejás. / ez mind évi adó / Az úrbéri jegyzék alapján 1767-ben a jobbágyok által művelt föld 26,2/4 telket tett ki, a belső telkek nagysága 53 magyar hold, a művelés alá fogott földterület 654 magyar hold, rét és legelő

318 magyar hold, amelyek után évi 1378 nap igásrobotot és 2896 nap gyalogrobotot voltak kötelesek teljesíteni Esterházy herceg allódiájában. Fizettek: 36 eszlötforint adót készpénzben, teljesítettek 26,1/2 űl hasábfu és 159,1/2 ágfa adót, 26 icce vaját-53 db kappant és csirkét, 318 db tejtást szolgáltattak a földbirtokos részére.

As úrbéri listán feltüntetett nevekből az is kiderül, hogy a helyhez kötöttség következtében gyakran ismétlődnek a vezetéknevek. Azas a falu lakosai többnyire falun belül teremtettek családi és vérségi kapcsolatokat. Kovás, illetve alig volt el- és bevándorló. Es annál is inkább így volt, mert a földbirtokos újabb jobbágytelket nem létesített.

Ami feltűnik és szokatlan; ebben a korban már jóformán alig van olyan község, ahol ne lenne földnélküli szel-
lér, Magyareregcsen nincs. Ugyanis az úrbéri tabellák szoknak a neveit is feltüntetni minden esetben.

Még akkor is, ha házat és belső telket sem bír.

Ebből egyértelműen következik, hogy Magyareregcsen református vallású úrbéreseinek családjában, kovás gyermek született; illetve azok az egésztelek aprósódtak, ahol 2 v. több gyermek örökölte a jobbágytelket.

A népszaporodás tudatos csökkentése mögött nyilvánvaló az elszegényedéstől való félelem áll. Es a jelenség elsősorban már akkor is a református lakta falvakban érzékelhető leginkább. Ugyanis megynk katolikusok lakta úrbéres községeiben erre nem lehet következtetni, sőt az ellenkezője érzékelhető.

Az úrbárium csak a földesúri kassálmányolást szabályozta, de a lakosságnak emellett teljesítenie kellett az állam és a vármegye részéről a kirótt adóterheket is.

A falu XIX.sz.i történetével kapcsolatban kevés feljegyzést találtam. A földesúri rendelkezések értelmében 1839-től többször sor került a templom felújítására. Az anyagi költségek viseléséhez Eszterházy herceg is hozzájárult.

1840-től fontmaradt szerszédések tanúsítják, hogy különböző mesteremberek szorgoskodtak a templom kijavításánál.

Az 1848. szeptemberi rács /Jellasics/ - botöréssel kapcsolatban több történet is él még ma is a községben, amelyeket szájról-szájra hagyományoztak az egymásutáni generációk.

Kettőt, amelyet érdekesebbnek tartok az alábbiakban közlök:

" Mikor vót a 48-as szabadságharc, akkor hallottam, hogy a rácsok, azok is ugye ellenünk keltek, nem is tudom, kinnek a vesérlivel, meg is verték ezt a horvát vezért, osztán így vót, hogy erre is gyűnnök a rácsok körüli, oszt itt is főkeet a nemzetőrség, kio-gyenosított kassákkal, mezőgazdasági eszközökkel. Kimentek itt is este a temetőbe, itt a falu szélén. Körü vót sáncóva, sáncnak monták, osztán azok nem gyűttek erre, kikerülték a községet. Azt mondják az egyik ember, a Bókok elődje / az egyik nemzetőr/:

- Mőnyünk embőruk itt még embőrhálál löss!

Oszt úgy hallottam, hogy ezt a csoportot, ami kikerülte a falut, hát nem gyűtt erre, a Zicsi gróf vezette. Ott vót annak birtoka, de osztánóg monták, hogy ugye nem akargya, hogy az apja felé mőnyünk, hogy ott is fődják a községüt. Osztán erre mőntek neki Fejér-negyének, a Velencei-tónak vezette neki ez a seregüt, ez csellel vót mőgosinálva, oszt ott lete halálát a sereg. /13/

A második történet így hangzik:

" Még Üregapámtó hallottam, 1848-ba kőrü-belü augusztus hónaptyába a 48-as háború idején történt. Jolancsics Miklós horvát bán főlásította a horvátokat, amit úgy neveztek akkor, a rácookat, egy tömeges üszetűváltak, hogy Kaposváron keresztü Toponár irányába vonáltak el a Velencei-tó irányába. Amikor erre vonáltak, tört magyar nyelven azt énekelték:

Nagyarország szép ország
Bastendőre hogyha lehet ránk osztják.

De bizony, amikor odaértek a Velencei-tó partvidékére 500 dragonyos huszár körülfogta őket és csak kevés kivételivel, mind a Velencei-tóba szoritották bele őket. Az a kevés, kis részből vissza akart menekülni a hazájába és itten a Kaposfüredi határba egy személy eljutott idáig és kinyába a kukorica kőst levő tüskét rágta.

Együngüt voltáná fogva ott meg is halt. Ott vót mellette a tüsk, amit rágott, s ottan meg is találták halva.

Igy a rácooknak felkelésük kudarcosul végsődött."/14/

A község demográfiai állapotára vonatkozó első, hivatalos felmérés szerint /II. József császár népszámlálási rendelete alapján/ 1784-ben 359 lélek élt a községben.

Fényes Elek szerint 1851-ben, az elmúlt évtizedek során a lakosság létszáma megduplázódott /750 fő lett/.

A Monarchia éveiben 10 évenként rendelkeztek el népszámlálást. A népszámlálási adatok alapján Magyarországon lakossága a következő képet mutatja /a zárójelben a jelenlevő népesség száma van/.

1870 /589 fő/; 1880 /677 fő/; 1890 /700 fő/; 1900 /826 fő/
1910 /780 fő/; 1920 /771 fő/.

A Horthy-rendszerben és a népi demokráciának éveiben pedig a következőképp alakult a község létszáma:

1930 /790 fő/; 1940 /719 fő/; 1950 /779 fő/; 1960 /739 fő/;
1970 /667 fő/; 1980 /579 fő/; 1984 /575 fő/.¹¹⁵¹

A lakosság létszáma hullámszerűsége minden mozzanatára nem szándékozom kitérni. Az 1950 előtti létszámváltozások 2 jelentősebb eltérésére azonban szeretnék utalni.

1851 - 70 között a különbség 161 fő. A lényeges csökkenés hátterében minden bizonnyal - bár erre hivatalos, a községre vonatkozó bizonyítékunk nincs - a szlávóniai kivándorlás áll.

Ugyanis a Dráván túl először volt a föld és kevesebb a földművelő nép, mint Somogyban, és az említett két évtized alatt hosszívétőlegesen 20.000-on vándoroltak át Somogyból a Dráván túlra.

Az átvándorlók részint a birtokos parasztság alsó rétegeiből és a földnélküli parasztságból származtak.

1930-40 között 71 fővel csökkent a falu lakossága, de a létszámcsökkenés hátterében nem elvándorlás áll, hanem az, hogy a Putri-pusztának nevezett Esterházy uradalomban parcellázások miatt közvetlen a II. világ-

háború előtt csökkent az uradalmi cselédség létszáma. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a község demográfiai adatainak vizsgálatánál a lakosság hitfelekeset szerinti megoszlását sem.

Fényes Elek szerint ugyanis 1851-ben még 700 fő a református vallású /93%/, az 1900-as népszámlálás szerint viszont a 826 lakosból csak 567 a református /69%/ és 1930-ban a 790 lakos közül csak 383 fő a református /48%/.

Ezek az adatok is igazolják, hogy a birtokos református parasztság már a múlt század közepén egykésű volt, s ennek következtében létszáma állandóan fogyott.

Amint már tettem róla említést, Putripuszta volt a leglakottabb külterülete Magyaróregesnek.

Itt 1920-ban 136 ember lakott. ¹⁴⁶ Teljes egészében uradalmi cselédek voltak. Különleges nevét az uradalom onnan kapta, hogy a múlt században partoldalba vájt lakásokban is éltek ott cselédemberek. A faluban úgy emlékszik erre az öregebb generáció, hogy elviselhető lakások voltak ezek?!

A fenti időpontban a lakosság megoszlása Putripusztán a következő volt. Az összes lakos magyarnak vallotta magát /136 fő/; 129 fő római katolikus vallású volt; 29 fő volt 6-11 éves korú, a jelenlévők közül 72 ember tudott írni és olvasni, ill. a 6 év fölöttiek közül 35 fő analfabéta volt.

A község lakossága 1920-ban, a már szintén említett 771 főtt tett ki. Ezek közül 136-an nem tudtak írni és olvasni. Még akkor is megröbbentés ez a létszám, ha a 0 - 6 éves korig terjedő gyermekek létszámát /48 főt/ levonok az analfabéták létszámából. Pedig a statisztikai adatok szerint ezekben a vizsgált időpontokban, azaz 1945 előtt cigányok nem telepedtek meg a faluban.

A község területe 2.445 hold volt 1920-ban.

Ez az adat a II. világháború előtt nem változott.

Ez időtájt 165 házat számláltak a faluban, amelyek építési anyagot tekintve a következő képet mutatják.

Kő alappal és téglafalakkal mindössze 12 ház épült.

Téglaalappal és vályog v. döngölt falakkal 109 ház.

44 ház teljesen vályogból ill. sárból épült. A házak tetőzetét illetően már valamivel jobb ahelyzet.

131 házat borított cseréppala v. bádög; viszont 34 házat náddal v. szuppal fedtek.

A tárgyalt időszakban a birtokmegoszlás a következő helyzetképet mutatja.:

Eszterházy Pál hercegnek volt a putripusztai gazdaságában 922 holdja. Ebből 433 holdat tett ki a szántó, 357 holdat az erdő, 18 holdat a legelő. A fennmaradt 14 holda használhatatlan területnek minősült.

A parasztbirtokok megoszlása a következő képet mutatja a II. világháború előtt:

42 helyen parasztgazda volt a községben, akinek a birtoka 10-től 100 holdig terjedt.

105 olyan kisbirtokos volt, aki 1-től 10 holdig terjedő birtokkal rendelkezett. 8 olyan család élt a faluban, akik 1 kateszteri hold alatti birtokkal rendelkeztek.

Ezekből az adatokból egyértelműen kiolvasható, hogy a putripusztai cselédség mellett a falusi családok sőme agrárproletár volt, vagy törpebirtoka következtében állandó létbizonytalanság közepette tengette életét.

1910-ben¹⁷¹ kereső és eltartott családtagokkal együtt 143 agrárproletárnak számító ember élt a faluban.

Ezek vagy a helyi uradalomban, vagy a közeli uradalomban végezték tavasszal, nyáron, ősszel mezőgazdasági bormunkát.

Közülük 25-nek volt háza, vagy házrésze.

Anyagi helyzetük állapota oly mértékben romlott, hogy közülük 1920-ban¹⁹²¹ már csak 13 családnak volt háza vagy házfésze.

Magyaregres lakosságát alig érintette a századforduló táján oly "divatos" amerikai kivándorlás. 1904 és 1909 között mindössze 11 személy vándorolt ki.

A falu szegényei mindig nagy nélkülözésben éltek, de a világgazdasági válság éveiben különösen katasztrofálissá vált az életük. Ezt dokumentálja az 1932. márc. 23-án a megye főispánjának írt levelük, amelyben inséggabonát kérnek.

Az alábbiakat írják:

"Méltóságos Főispán Ur!

Magyaregres község 55 szegénysorsú kisgazdája nevében mély tisztelettel folyamadunk Méltóságodhoz.

Minden élelmünkől kifogytunk, s ott tartunk, hogy nincs amiből magunkat és családjainkat eltarthatnánk. A jegyzőségtől - nem tudjuk mi okból nem kaptunk hivatalos irást, amelynek alapján az inséggabonából részesedhetnénk. Pedig nagyrészen leszerződött aratómunkások vagyunk, akik a kenyérünket tisztességes munkával keressük és akik az aratás után szívesen vissza is fizetnék a bízát, csak hogy megkaphassuk és minél előbb hozzájuthassunk.

Mély tisztelettel arra kérjük Méltóságos Főispán Urat, kegyeskedjék az ügyünket jóakarattal késbevenni, azt kivisszáltatni és ahhoz az 55-60 q kenyérgabonához, amelyre aratásig rászorultunk, s amelyen kívül semmi egyéb élelmünk nincs, - minél előbb hozzásegíteni bennünket.

Magyaregres, 1932. március 23-án

Mély tisztelettel:
Szenkó István
Császár István

A kaposvári járás főszolgabírája 1932. március 30-án úgy tájékoztatta Somogy megye főispánját, hogy a községi előljáróság jelentése szerint a nagyaregreesiek "nem tekinthetők elláthatlanoknak, mert azok részben törpebirtokosok, részben hónaposmunkások, akik a szükséges gabonát megszerezhették"

A főispán megtagadta a segítséget.

Magyaregres a **főledei** községhez tartozott. Helyben volt viszont a református egyházközség lelkesi hivatala és a református elemi iskola is. Működött a községben 1932-ben egy tüzoltótestület és polgári lövészegylet ill. egy levente egyesület. A falu közéletében az egyházi és világi értelmiségiekon kívül jelentős szerepet játszottak a helyi kiskereskedők és kisiparosok. Ezek létszáma mindössze 20 főt tett ki. Még említésre méltó, hogy több gazdának traktora és cséplőgépe volt a községben./19/

Magyaregres gazdasági viszonyait tárgyalandóan talán úgy tűnik, hogy kisség részletesen foglalkostam a falu szociális helyzetét bemutató adatok felsorolásával, de ezt azzal a szándékkal tettem, hogy az olvasóban egy konkrét, reális kép alakuljon ki arról, hogy milyen körülmények között küszöntött rá e kis-község lakosságára a felszabadulás. A felsorolt adatok ékesen bizonyítják, hogy életnivójában is meddig jutott el ez a kiközség.

Mivel e pályamunka egyik fő célja az lenne, hogy bemutassa Magyaregres népessége 1945 utáni életének lépcsőfokait, ezért tartottam szükségesnek sok statisztikai adat alátámasztásával múltbéli életét körvonalazni.

Helyzetkép Magyareregresről a felszabadulás után

1945 márciusa Magyareregres parasztlakossága számára is sorsfordulót jelentett. Ugyanis a földosztással a falu tulajdonába ment át Eszterházi Pál herceg 910 holdnyi putripusztai béruradalma és ebből 433 holdat kitevő szántót és 18 hold legelőt azonnal birtokukba vehettek a magyareregresi agrárproletárok és kisparasztok.

Az uradalom volt cselédsége földhöz és hásholyhoz jutott, a falu napszámosai pedig módosabb gazdák lettek. Eltűnt tehát két szegényparaszti réteg, egységesebb lett a falu társadalma.

Az újgazdák csak lassan és fokozatosan épültek be a módosabb gazdák által irányított falusi társadalomba.

Azt el kell mondanunk Magyareregres paraszttársadalmáról, hogy igen szakszerűen végezte a földművelést és az állattenyésztést. Erre a falu jó minőségű termőföldje valamint legeltetési lehetőségei is biztosítékul szolgáltak. Dolgos parasztnép lakta Magyareregrest, amely nem kótyavetyólte el az izzadságos munkával szerzett anyagi javakat. Számos olyan hagygazdája volt a falunak, akik országos tenyészállatkiállításon díjat és oklevelet nyertek.

Ilyen volt: Puskás Károly, Gál Sándor és Kutas József is.

Az értelemeszerű gazdálkodás bizonyítékául szolgál Gál Sándor "könyvtára", amely 95 /!/ olyan könyvet tartalmazott, amelynek túlnyomó többsége a földmű-

veléssel, az állattenyésztéssel, gyümölcsstermeléssel, méhészettel, a különböző állatbetegségek gyógyításával és az egészséges emberi élettel foglalkozott.

S az elmondások alapján ezek a könyvek nem-csak az almáriumok alján porosodtak, hanem belőlük sok gyakorlati tanulságot is levontak forgatóik, Unnaguk életének megjobbítására. Ma is dicsőségére válna ez a könyvállomány /bár ma már más módszerek szerint gazdálkodnak/ bármelyik termelőszövetkezeti gazdának vagy városi hobby-kertésznek.

A visszaemlékezések alapján érthető, hogy Magyarregres földművesnépessége is a szokásos lendülettel és munkaszeretettel vette ki a maga részét a maga területén az országépítő munkából.

A város közelsége különösen pozitívan hatott a munkakedvre, hiszen korlátlan felvevőpiacul szolgált. Ezt a lendületet az 50-es évek elején kezdődő, sokszor bírált és elmarasztalt, erőszakolt termelőszövetkezeti mozgalom megtörte!

Nincs szándékomban ennek gazdasági és társadalmi hátrányait itt, most elemezni, mert ezek országosan is mindenütt ugyanígy jelentkeztek, s így ismertek. Tény viszont, hogy a falu népességének elvándorlása ennek természetes következménye volt.

Mivel azonban Kaposvár iparosítása az 50-es évek elején nem volt olyan mértékű, hogy a környező községekből származó munkakeresőket fel tudta volna szívni, inkább más, iparosodottabb nagyvárosok felé vagy Budapestre mentek azok a fiatalok Magyarregresről is, akik úgy érezték, hogy az ötvenes évek mezőgazdasági termelőszövetkezetei nem nyújthatják azt nekik, amit vártak.

Az elvándorlás ekkor még családokat alig, inkább egyedeket érint.

A beszolgáltatási rendszer fenntartása és megszigorítása is befolyásolta a lakosság létszámának csökkenését.

Az urbanizáció hatása Magyarregres népossgégre

Gyökeres változást a falu életében a Lenin-i hármas jelszó alapján meghirdetett szövetkezetosítés hozott. A falu egyetlen termelőszövetkezetté alakult; s megkezdődött a gépesítés is. A több, mint 25 éve lezajlott események átformálták a falu arculatát is. Ennek következtében évről-évre /ahogyan a gépi erő és technika felváltotta az emberi erőt/ többen hagyták el a községet. 1950-ben még 779, 1984-ben pedig már csak 575 ember él a községben. A fogyás mintegy 200 főt tesz ki. 10 évenként nagyjából 50-80 fővel fogyott a lakosság létszáma. Elsősorban a fiatal generáció hagyta ott a falut. Az elvándorlás főleg Kaposvár irányában volt jelentős, s összefügg az ipar decentralizálásával, ill. a megyessókhelyiparosításával.

Már ekkor is megfigyelhető, hogy az elköltözések mellett mind jobban növekedett az ingázók száma. A hatvanas években ugyanis a város munkahelyet tudott biztosítani, de lakást kevésbé. Egyszerűen nem volt lehetősége sok ingázónak, hogy a városban lakást vegyen.

A faluban maradottak, akik aláírták a belépési nyilatkozatot, jogilag is kötődtek a szövetkezethez. A 60-as évek termelőszövetkezete gazdaságilag is elég ingatag volt, sok állami támogatást kapott, szakemberhiánnyal küszködött, a nagyobb termelési tapasztalattal rendelkező gazdák háttérbe szorultak

a szövetkezet gazdálkodásában.

1977-ben Magyarregrest és Somogyassalót tanácsilag egyesítették, ennek következtében Assaló lett a tanácsai központ, de a termelészövetkezet önállósága is megszűnt, mert Somogyassalót, Magyarregrest és Kaposfüredet egyetlen termelészövetkezetté vonták össze, amely a Vörös Október Termelészövetkezet nevet kapta. Központja Kaposfüred lett.

Napjainkban a küszlet minden területén gyakran felvetődik az ún. kistelepülések sorsa. A megváltozott életmód, az iparosítás, a mezőgazd. gépesítése, az urbanizáció rohamosan megváltoztatta és megváltoztatja társadalmunk szerkezetét. Sokféleképpen értékelik küzemberek és hivatalos személyek ezt a folyamatot. Kezdetben méltatóan szóltak arról, hogy a magyar társadalom egyre növekvőbb százaléka immár városiakó lett. Újabban mind többet hallunk arról, hogy esa nagy - a falutól a város felé való - elvándorlás bonyolult és sokrétű okokra vezethető vissza; ill. sok újabb városi és falusi gond szülője is, ás az sok megoldandó kérdést is felvet, s így nem mindig örvendetes folyamat.

Ebben a dolgozatban én csak néhány mozzanatra szeretnék kitérni ennek az urbanizációs folyamatnak, különös tekintettel Magyarregres népességére nézve.

Korábban már tettem róla említést, hogy 1950-től fokozatos apadást mutat Magyarregres népessége. Most 1984-ben stagnálás tapasztalható. Ugy értem ezt, hogy az el ill. visszavándorlás egyensúlyba jutott, sőt bizonyos jelek arra mutatnak, hogy a jövőben emelkedni fog a küzség lélekszáma, ha bizonyos feltételek megteremtődnek.

/Ezekre dolgozatom végén szeretnék kitérni/

A belső migrációval kapcsolatban ma egyre több-

szőr hallunk a különböző települések lakosságmar-
tó képességéről.

/Legutóbb éppen a Baranya megyei Tanács felelős véze-
tői tartottak tanácskozást e témából/

A szövetkezeti mozgalom lezáródása után, ill. a no-
szág gazdaság fokozatos gépesítésével törvényszerűen
következett be az, hogy Magyarországon is több lett
a helyben nem foglalkoztatható felesleges munkaerő.
Az elvándorlás, az elköltözés közvetlenül 1960 után
kevésbé embert érintett. A vándorlás Kaposvár irá-
nyába történt legtöbb esetben. Elsősorban azok a
családok, vagy azokból a családokból hagyták el vég-
leg a községet, amelyeknek volt elegendő anyagi alap-
juk arra, hogy a városban a munkahely mellett lakásra
is szert tehettek. A munkavállaló lakosságnak az a ré-
sze, amelyiknek a városba telepedéshez rövid időn be-
lül, vagy azonnal kellő anyagi nem állt rendelkezésére;
az ingásóvá vált. Erre a rendszeres buszjáratok is le-
hetőséget biztosítottak. Aki nem írta alá a belépési
nyilatkozatot, az azonnal szabad munkaerővé vált s
elője akadályt sem a község, sem a termelőszövetke-
zet vezetősége nem állított.

Azonban később - mivel az eltávozókat a szövetke-
zet tagjai is követni akarták -, a szövetkezet veze-
tősége nem szívesen járult hozzá a munkakönyv kiadá-
sához. Ugyanis az eltávozó emberi munkaerőt kezdet-
ben gépekkel még nehezebben pótolták.

A faluból való nagy "futás" mögött nyilván az állt,
hogy az emberek nem tudhatták hogy, s mint alakul
a községben majd életük. S mivel a Rákosi-korszak e
tekintetben keserves tapasztalatokat adott, idegen-
kedtek az újjászervezett TSZ-től.

Az ilyenfajta emberi magatartás érthető és indokolt is. A város pedig - úgy látszott - a kereseti lehetőséggel nagyobb életbiztonságot jelentett. Egyébként is vonzólag hatott mindig a falu lakosságára, különösen a fiatalabb generációra.

Magyaregres jelenlegi munkabíró, ill. nyugdíjas népessége a következő megoszlást mutatja:

Kaposvárra jár dolgozni 137 fő, a helyi, a közös termelőszövetkezetben dolgozik 124 fő.

Nyugdíjas, ill. szociális segélyben részesül 154 fő.

E három kategória létszáma együttesen 415 főt tesz ki.

Illetve 28 fő olyan felnőtt korú él a községben, aki részint háztartásbeli, részint magánkisiparos ill. katoná.

A korábbi 3 kategóriával együtt a felnőtt lakosság 443 fő.

132 kiskorú, ill. iskoláskorú él a községben.

Az adatokból világosan kitűnik, hogy az össz lakosság mintegy 26%-a a városban végzett munkából és keresetből tartja fenn magát, azaz ingázó.

A termelőszövetkezetben dolgozik az összlakosság 21 %-a. A nyugdíjasok száma pedig 27 %-ot tesz ki.

A termelőszövetkezet jellegéből fakad tehát, hogy a község a lakosságát nem tarthatta meg. A növénytermesztés és az állattenyésztés szektora nem biztosított annyi munkahelyet és kereseti lehetőséget, amennyi megtarthatta volna a lakosságot. Tudom, hogy ezzel különbsésképpen új dolgot nem állapítok meg, mert ugyanez a jelenség volt tapasztalható az ország mindegyik községében. Az ún. melléküzemági munkalehetőség nem alakult ki az elmúlt évtizedekben. Ez a megye agrárjellegére is utalhat. Így tehát érthető, hogy 1950 és

1980 kösött mintegy 200 ember hagyta el a falut. Azonban napjainkban, a visszált időszakban engem az foglalkostatott, hogy vajon az a réteg amelyik ma még ingászó, azaz itt lakik, de munkahelye a kösségben kívül, vagy Kaposvárott van, a távlatokat illetően megmarad-e Magyarogresi lakosnak?

Tehát ma Magyarogresnek milyen lehetőségei vannak arra vonatkozóan, hogy megtartsa nem csak a helyben, de másutt dolgozó lakóit is.

Sőt; lesz-e olyan képessége, hogy egy fordított migrációs helyzetet teremthet; azaz gyakorol-e szívóhatást a városra.

A kösség szociális ellátottsága nem korszerű.

Nem olégíti ki az ott élő emberek igényeit.

Kemény burkolatú, rossz minőségű út köti össze Kaposfüreddel, a falunak az utcái csak részben felelnek az igényeknek. A Petőfi, a Tánicsics, a Dózsa György, az Ady Endre és a József Attila utca földes, nyáron a por miatt egészségtelen, esőidőben gépkocsi-val nem, csak gyalág lehet rajta közlekedni.

Kemény burkolatú járda is csak a Szabadság téren, a Kossuth L. utca egyik oldalán van, ill. a Tánicsics M. és a Dózsa Gy. utca gyalogjárója téglázott.

A többi utcákban legfőljebb salakos a "járda". Az időjáráshoz viszonyított közlekedési közérzete az itt lakóknak sem lehet optimális. Bár az emberek ezt legkevésbé vessik észre, mert megszokták már, hogy ezzel kapcsolatos igényeiket rövid pórásra fogják. A kösség önerőből ezt a gondot nehezen tudja megoldani. Ugyanis társadalmi munkára való mozgósíthatóságuk az ilyen gondok megoldásához nem elegendő.

A község küszellátása enyhén szólva hiányos.

Családonként is változóak az igények és azok kielégíthetősége is. A városban dolgozók könnyebben oldják meg ilyesfajta - az átlag falusin túlnövő - igényeiket. A vállalkozóbbak a városba való beutazással segíthetnek ilyesfajta gondjaikon, de ez sok bosszúsággal jár, mert a gyakran alkalmatlan időpontú és ritkán járó autóbusz sok időt emészt fel.

A helyi egyetlen vegyesboltban csak a legszükségesebb árucikkek kaphatók, de az áruszállítás itt sem mindig egyenletes. Emérett gyakran hosszú időt kell filléres dolgokért is várakozni a boltban.

Tapasztalatom szerint a boltvezető házaspár ismeri a falu igényeit, ennek megfelelően is rendel, de már annak a kockázatát nem meri vállalni, hogy igénynövelés céljából többfajta választékot is rendeljen, mert hátha rejtmarad az áru.

Pedig nem ártana komolyabban mérlegelni az áruválaszték bővítését, mert egyre több lesz az olyan lakója a községnek, akinek igénye túl ~~nagy~~ a megszokótt "falusi" igényen.

Nagy gondot jelent a lakosságnak és a helyi vezetésnek egyaránt, hogy nincs vezetékese víze a községnek.

Történet ugyan kísérlet arra, hogy kutat fúrjanak, de a 600 méter mélységből feltörő víz hőfoka és összetétele emberi élvezetre alkalmatlannak bizonyult. Így azok a családok, akik igényesebb lakáskultúra szerint építkeztek, ácsott kútból, hidrofóros-módon oldották meg gondjaikat.

A község lakosságnegtartó képességének ez is egyik fontos feltétele lenne. A vízvezetékrendszer kiépítése azonban költségvetésileg szintén meghaladja a község lehetőségeit.

Tudomásom van arról, hogy a város ill. a megye is segítséget akar nyújtani a kérdés megoldásához olyanformán, hogy Várdáról- a balatoni vízvezetékhez csatlakozva- hoznák át a vizet Egresre. Ha ez megoldódik, jelentősen hozzájárul a község szociális gondjainak megoldásához.

Jelenleg megoldatlan az óvodáskorúak helyzete is. 1984 nyarán 43. 6 év alatti kiskorút számoltunk össze, akik közül csak néhány jár óvodába. Ezeket is a szülők - munkába menet Kaposvárra - viszik be Püredre vagy a város Kinissi lakótelepi óvodájába ill. üzemi óvodába. Több gyermekgondozási segélyen levő kismama panaszolta, hogy az óvodahiány anyagiilag is érinti a családokat, ugyanis ott ahol nincsenek nagyszülők és lejárt a GYES, az édesanya arra kényszerül, hogy otthon maradjon gyermekével, míg az az iskolás kort el nem éri.

Épületet a tanács a régi tanácsépületben tudna biztosítani, a tárgyi és a személyi feltételeket is viszonylag könnyen meg tudnák oldani, de az épület közművesítése, a vezetékes ivóvíz híján, nem oldható meg. Így az óvoda megvalósítása is a jövő feladatai közé tartozik.

A fentebb felsorolt gondok mellé 1983-ban egy újabb is társult. Ugyanis, főleg vezetési hibákból fakadóan a termelőszövetkezet eladósodott és szanálni kellett teljes állományát, amelynek nagyobb részét a község majorjaiban gondozták. A szanálással több mint 30/!/ embernek szűnt meg a munkaviszonya, és a keresete is csökkent, mert azokon a munkahelyeken, ahova átcsoportosították őket, kevesebb bért kaptak és a munkahelyre való utazás költsége is terhelte őket.

Többen a termelőszövetkezet fővárosi gumigyárában nyertek alkalmazást.

Kereseti viszonyok és életszínvonal

Viszsgálódásunk kiterjedt a munkaképes korú és nyugdíjas lakosság kereseti viszonyaira is. Az előbbiekben már tettünk róla említést, hogy a keresőképes lakosság tekintélyes része a városi munkahelyeken szerzett jövedelméből él, és kisebb része az, amelyik helyben ill. a termelőszövetkezet üzemegekben dolgozik. A kereső felnőtt lakosság /bemondás alapján számítottuk a keresetek összegét/ összkeresete / 1.278.046 Ft havonta. 1 főre /beleértve a nem keresőt is/ 2.222 Ft jut. A családok létszámától függően ez nem rossz kereset, ugyanis ha egy átlag egyéni család létszámát veszem -mondjuk 4 fő-, ahol kettő kereső és kettő kiskorú van, akkor ez megközelíti a 9.000 forintot.

A nyugdíjasoknál az 1 főre jutó átlag 2.254 Ft.

A keresők és a nyugdíjasok valóságos jövedelme mégis eltér egymástól, mert sok nyugdíjas már öregségénél fogva sem egészítheti ki egyéb kereseti - v. jövedelemforrásból azt az összeget, ami a nyugdíjban havonta rendelkezésére áll.

Hogy a "fix" fizetésén kívül az egyéb jövedelme hogyan oszlik meg, ez függ attól, hogy milyen személyi és tárgyi feltételek között élnek.

Mert ~~ahol~~ a családnál van elég fizikai erő és ingatlanban lehetőség /díszótlak, istállók/, ott rendszerint szerszűtt háztáji állattartás van. Az ilyen családok többsége nem marhatartással /bika-hislalással/, hanem inkább sertésneveléssel foglalkozik. Rendszerint a Kaposvári Hískombináttal vannak

szerzésében és van család, ahol évente 6-8 vagy 10-12 90-110 kg-os hússertést is leadnak.

A családok mellék-jüvedelme nem csak a hástáji állattartásból származik, hanem a konyhakertből is. Ezt pénzre átszámítani nehezen lehet, de jól gondozott konyhakert jelentősen hozzájárul a család kiadásainak csökkentéséhez és felér egy fél fizetéssel, sőt arra is lehetőséget nyújt, ^{hogy} piacozsanak belőle. Tapasztalatunk azonban az, hogy a magyarregresi családok mind az állatállományból /baromfi/ mind a konyhakerti primőrükből kevésbé piacoznak.

Általában saját szükségleteiket fedezik belőle. Illetve a városban lakó családtagok v. közvetlen rokonok viszik el a felesleges termést.

Az ilyen úton szerzett, nem pénzbéli, inkább természetbeni jüvedelmek is tekintélyesek.

A családok többségénél jól egészíti ki a "fix" fizetést.

Ha a hástájiából származó ilyenfajta jüvedelmeket pénzre váltjuk, akkor átlagban kb 12.000 Ft jüvedelem is jut egy családra a fizetéssel együtt.

Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy nincs olyan család Magyarregresen amely anyagi szükség nélkül élne. Mert ilyenek elsősorban a cigány családok /19 család -30 fő/, akik általában nem rendelkeznek szarvasmarha v. disznótartási lehetőséggel; kevesen hozzák haza a keresztet, nagy a családjuk, s rossz beosztással élnek.

Számos nyugdíjas is igen szűke anyagi körülmények között él, csak a nyugdíjából. Ezek egyrészt idős emberek, s gyakran egyedül élnek és fizikai erejük már sokszor arra sincs, hogy baromfit tartsanak.

As a nyugdíj amit kapnak - átlag 2.254 Ft - csak a legminimálisabb életszükségleteik kielégítésére elegendő. Igaz az is, hogy ezeknek az idős, sokszor beteges embereknek az igényeik is már igen alacsony szintűek. S sokszor - különösen betegség esetén - ápolásra szorulnának.

S ezek az idős emberek az esetek többségében magányosak, s elhanyagolt lakásviszonyok közepette tengetik életüket.

Fiatelabb családtagjaik vagy nincsenek vagy olyan távolságban laknak, hogy róluk rendszeresen gondoskodni, akár kézzel foghatóan is, nem tudnak. Tudjuk, hogy az ilyesfajta szociális gondoskodás /üreges napközije/ városban is nehezen oldható, hát akkor falun?!!

Természetesen nem várjuk fel semmiféle helyi tanácsai v. tömegszervezetnek e gond megoldását vagy megoldatlanságát?/, de a szocialista humanizmus nevében sem lenne ildomos elhallgatni, hogy van ilyen és hogy nagyon is létező ez a probléma.

A község lakosainak lakáskultúrája nagyon tarka képet mutat. A nagy átlag általában 2 szoba-konyhás lakás, cementlapos, linóleumos vagy hajópadlós padozattal. S lakásban a linóleum döngölt padlóra van felfektetve. Van kb 25 lakás, amelyben központi fűtés van, a szobák parkettásak, vagy szép szőnyegpadlóval borítottak. De van 18 olyan épület, amelynek minden helyisége földes, azaz döngölt padlós. Ezek épületanyaga rendszerint vályog, vagy tönés s a többségében cigánycsaládok laknak

Örömmel vettük tudomásul visszálódásaink során, hogy egyre jobban szaporodik az olyan épületek száma, amelyek jól szigeteltek s tetőtérbeépítésűek, korszerűek. Ezeknek a tulajdonosai részint helybeliek,

részint a városból kiköltözöttek. A Kossuth Lajos utca felső részében épült a többségük /lásd melléklet/.

A 18 dűngölt padlójú épület kissé meglepett bonnitet, mert városközelben 40 évvel a felszabadulás után kissé ollenmondásnak éressük.

Magyaregres községben a felszabadulás előtt cigányok nem éltek. A korábbi népszámlálási statisztikák sem tesznek róluk említést.

Ismereteink szerint sem telepedhettek meg, mert a dolgos, jobbóái református vallású parasztság sem tűrte meg holmi vándorcigányság ideiglenes megtelepedését. Érdeklődésünk nyomán hasonlóan vélekedett a falu idősebb nemzedéke is. Viszont 1984 nyarán 19 cigánycsalád élt a községben, mintegy 80 fő s létszámában. Ez a falu lakosságának 14 %-át alkotja!!

Elmondták a falu vezetői, hogy a termelőszövetkezet megalakulása után spontán kialakult munkaerőhiány következtében települtek be a cigányok, s az elhagyott szellőrházak igénybevételét a tanács is elősegítette részükre. A cigányság letelepítése és mindennapos munkára való szoktatása állami érdek is. Azt tudjuk, hogy ez az -ügymond- átnevelés nem megy máról holnapra, s nem megy gond nélkül. Üzemben és termelőszövetkezetben egyaránt nehéz a befogadás és a beilleszkedés. Ugy érsókeljük, hogy a termelőszövetkezetekben rugalmasabban oldották meg. Az is vitathatatlan azonban, hogy még itt a tess-ben is értéktelenobb munkaerőnek számít a cigány, mint más falusi.

Mint tény, meg kell állapítanunk, hogy az egresi 18 év alatti fiataloknak 28 %-a cigány. A 111 főből 43 fő!!

Mivel iskolai és egyéb szakmabeli végzettséget ez a társadalmi réteg képes a legkevésbé megszerezni; legkevésbé ezek vándorolnak el. Mivel helyben maradnak, hosszútávban célszerű lenne, ha a falu vezetése helyben állandóbb kereső foglalkozáshoz juttatná őket /s ebben a tisz is sokat tud segíteni/, hogy ezáltal pozitívan változzék életmódjuk, élet-szemléletük is. Ők maguk is itt ott elmondták, hogy a havi keresetet kevésbé tudják beosztani, s ezért nagyon egészségtelen egyenetlen táplálkozásuk is. De több cigány háznál tapasztaltunk okosabb gazdálkodást, baromfitartást, szép konyhakertet. Szóval lassan átveszik, amit látnak a gondos falusiaktól. Az asszimilálódás ennek ellenére is nagyon lassú. Vér szerinti keveredésről alig lehet szó. Az analfabéták száma 15 /!/, túlnyomó többségük cigány.

A városközelség fény és árnyoldala

A falu vezetői, tanács tagjai elmondták, hogy az utóbbi évek során 27 család települt ki Kaposvárról, s lett a község állandó lakója.

Az előbbieken már tettünk arról említést, hogy az elköltözés és ki- ill. visszaköltözés napjainkban egyensúlyba került. Az utóbbi években fedezik fel a kaposváriak egyre jobban Megyaregres szép természeti környezetét.

Annak ellenére, hogy a városi ember igényeinek a község közszolgáltatásai nem mindenben felelnek meg, a városból való kiköltözés folyamatos jelenség.

Tehát nemcsak a közelebbi községekbe, mint Töröcske, Szerdahely, Zselicszentpál, Kaposújlak, Kaposmérő, Fikred és Toponár; hanem Megyaregres is mindinkább

kedvelt helyé válik, az olyan városiak számára, akik szeretik a szép környezetet, a falusi csöndet, szeretnek gazdálkodni s ehhez van is megfelelő anyagi alapjuk.

A városi és megyei tanácsi vezetésnek - szerintünk - ezt a folyamatot a maga eszközeivel erősíteni kellene, hiszen a városnak is érdeke, hogy lakásgondjain olyanformában segítsen, hogy azokat, akik akarják és szívesen vállalják a közeleli községekben való letelepedés anyagi gondjait, kölcsönnyújtás formájában segítse.

Ma sokszor beszélünk arról, hogy milyen fontos a város számára a zöld övezet, az ún. infrastruktúra fejlesztése. Magyaregres szép természeti környezetét jól ki lehetne használni, ha ott az úthálózatot jobban kiépítenék, a meglévőt pedig fejlesztnék; ha megoldanák /minél gyorsabban!/ a községi vízvezeték építését, ha bolthálózatát jobban fejlesztnék, ha óvodát létesítenének a községben élő 43. 6 év alatti gyermek számára, ha az alsótagozatos tanulók is a helyi iskolában tanulhatnának egytől-egyig; ha a személyforgalmat is korszerűbben oldaná meg a MÁVAUT, mint ahogyan napjainkban van és nem utolsósorban, ha a város segítené a falu könyvtárát felújítani, többször átolvasott, szegényes, a falusiak igényének már nem megfelelő könyvállományát kicserélni, korszerűsíteni. Ez sok falusi által felvetett, komoly gondnak tűnik.

A helyi közös tanácsi vezetés tervekben és elképzelésekben nem szűkülődik olyan irányban, hogy a fentebb említett gondokon onyhítsen. Sajnos anyagi ereje kevés ahhoz, hogy elképzeléseit valóra

váltsa. Ugy érzik a községüket szerető egresiek, hogy a városközelség valamint a közös "hárság" Somogyasszalóval, többet vitt el, mint hozott a "konyhára". A közös termelössövetkezet és a közös tanács asztalánál anyagi szempontból hátrább szorultak.

Tudjuk, hogy a mai, hazai közgazdasági és pénzügyi viszonyok mellett a városnak a Vörös Október Tsz-nek és a közös tanácsnak jelentős gazdálkodási gondjai vannak, de még ilyen viszonyok mellett is nagyobb figyelmet érdemelne a kistelepülések lakosságmegtartó képességének növelése. Véleményünk szerint több nyugat-európai fejlett tőkés ország urbanizációs problémáihoz hasonlóan mi somogyiak sem kerülhetjük meg ezt a gondot.

A kampányszerű megoldásokkal szemben hosszitávon tervezett, fokozatos, egyre nagyobb törsődést tartanánk helyesnek ebben a kérdésben.

J E G Y Z E T E K

- 1. Csánki Dezső: Somogy vármegye monográfiája
Bp.1912.
- 2. Szabó Bálint: Püspöklátogatási emlékkönyv
Pápa 1929. 385.oldal.
- 3. lásd az 1.számú jegyzet
- 4. Csányi Ferenc: Lapok Somogymegye múltjából
Kvár.1889. 15.lap.
- 5. lásd a 2.számú jegyzetet 385-87.lap.
- 6. Uo. 1801. " Hogy ide jöttem találtam a Templom
előtt egy hosszú gerendát mely a régi Oratóri-
umba Mestergerenda volt és egy lábfát mely
alatta volt, és ez ebből ki tetszik mely régen
állították fel Egresen az Ecclesia és méltó
arra hogy ha az el romlik is hogy a Posteritás
itt ezeket olvashassa az Irás akkori mód sze-
rént ilyenformán volt

LAZI IANOS ART: HOC A:D'EST
PARAD: A: D: 1652

A második sor így volt,

MI ISTER, Georgius Maros Vásárhelyi
A Láb fán mely tartotta D 652
A Gerendának két végén volt Irás de minthogy
az Irás a föld felé volt nem lehetett elolvas-
ni, az egyik végén ez mégis meglátszott.

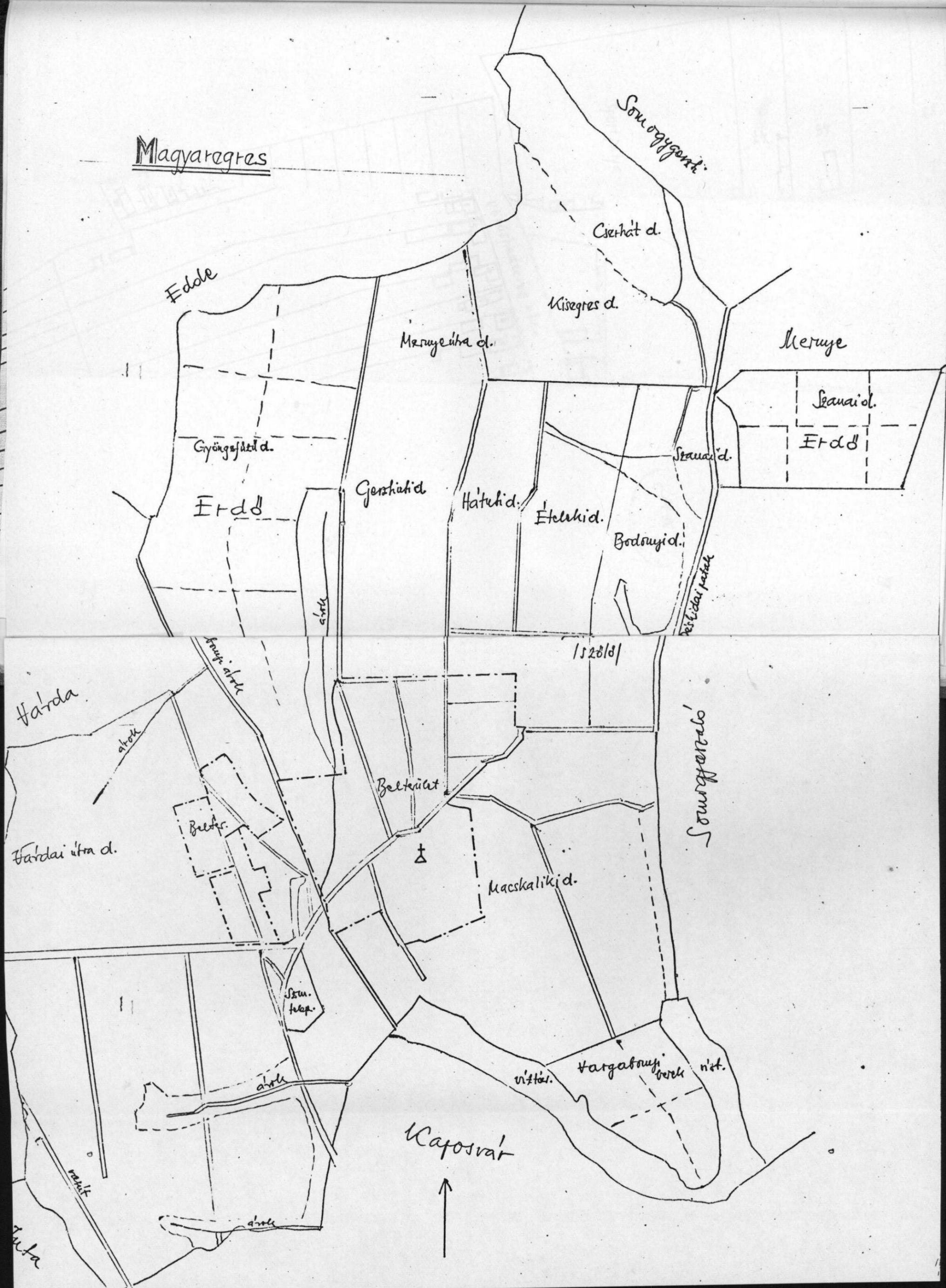
Ferd: III

Comotálta P. Szentgyörgyi István
akkori prédikátor

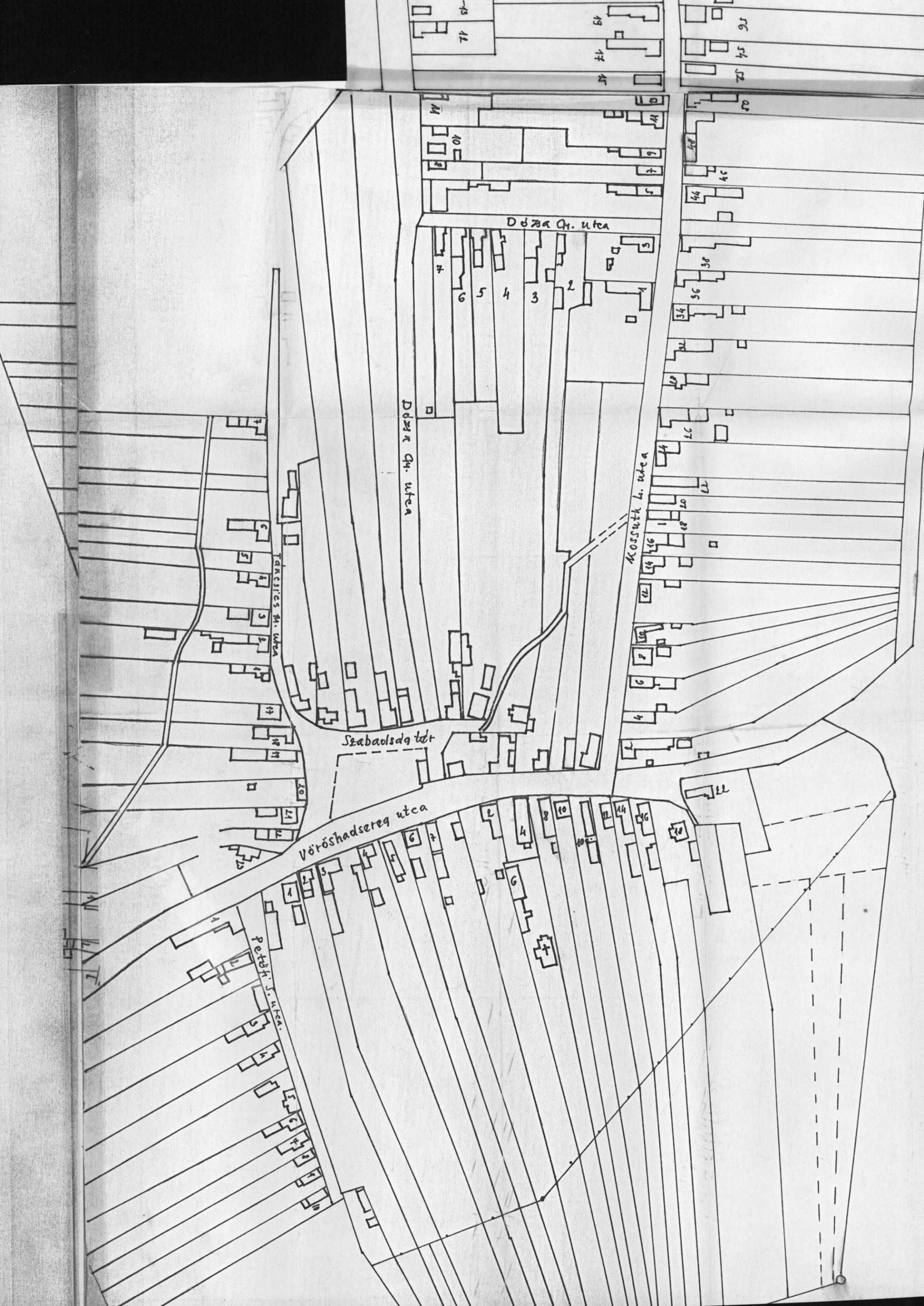
- 7. Csánki Dezső: i.m. 546.lap.

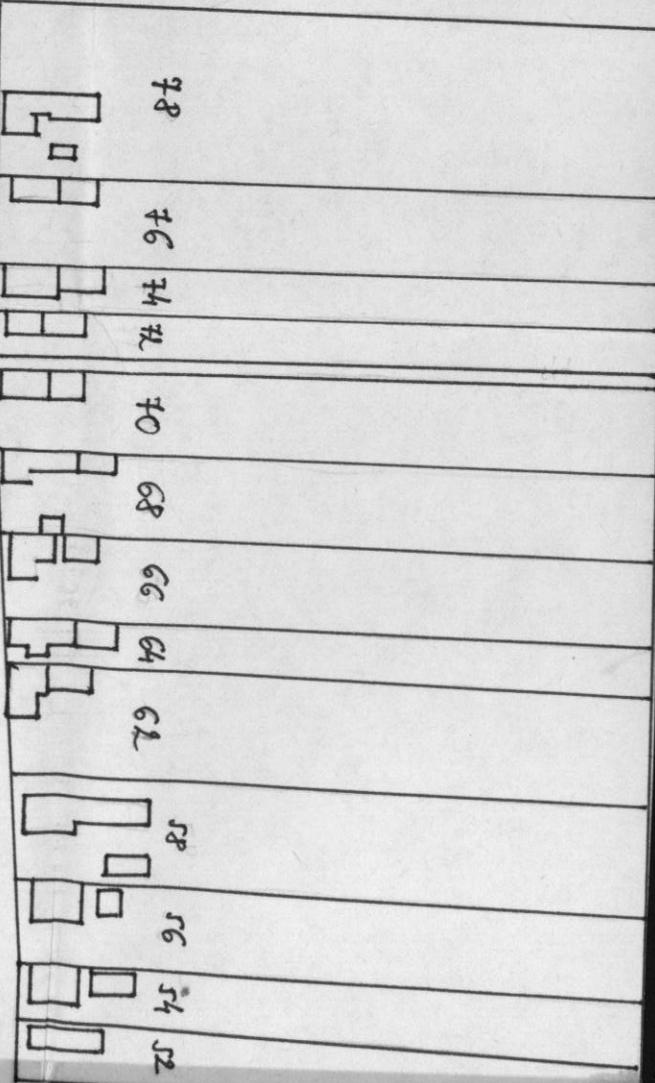
8. Dr.Hoss József: A kaposvári plébánia története
Veszprém 1948. 215.lap.
9. Csányi Ferenc: i.m. 15.és 35.lap.
10. Beck Gergely: A borsó-somogyi református
egyházmegye története
Kvár.1935. 106.lap.
11. Szabó Bálint: i.m. 385.-387.lap.
12. S.Á.L. Magyarregres úrbéri tabellája. 1767.
13. Elmondta Jutai Kálmán 78 éves.
14. Elmondta Molnár József 72 éves TSZ-tag.
15. A népszámlálási adatok mellett az 1951-es adatot
Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára c.
munkájából vettem SML.
16. Magyar Statisztikai Közlemények 1920. Bp.
17. Magyar Statisztikai Közlemények 1910. Bp.
18. lásd a 16.számú jegyzetet
19. Somogy Vármegye és Kaposvár megyei város általá-
nos ismertetője és címtára az 1932-dik évről.
Bp.1932. 156.lap.

Magyarregyes

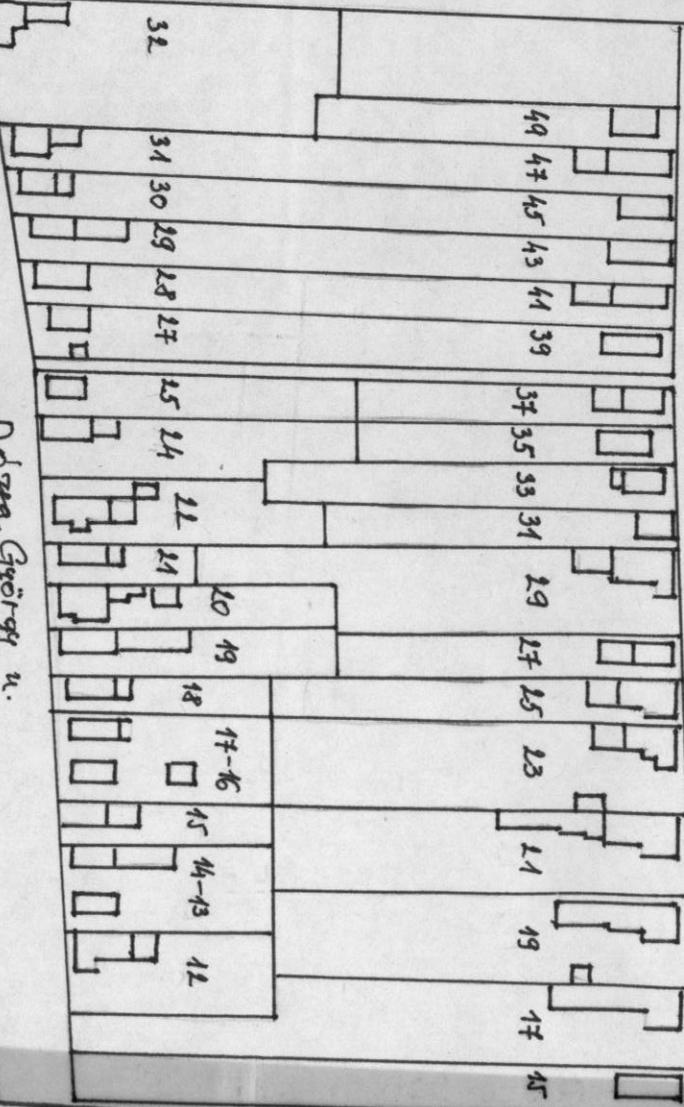

Krossatk A. u.

Dösa György u.

289-86

Magyarország
Kis-Erdély

Magyarország látképe

3 Szép családi ház a József A. utca'ban

A falu képe Nyugatról nézve
Ady E. utca

A Dózsa Gy. utca vége Északtól

Szép családi ház a Dózsa Gy. utcában

Volt zsellérház a Dózsa Gy. utcában. Ma cigány család lakik itt.

A hajdani tanácsház; ma a Népfront helyisége

A hajdani tanácsház

A másik Dózsa Gy. utca

A tsz-major, ahonnan szanáltak az
állatokat

A régi hengermalom; ma daráló

13. k Az új ravatalozó

A Petőfi utca

A Táncsics utca néhány új családi házsal

Egy szép parasztkorok stílusú ház

14 A Szabadság-tér épülő családi háza

12 A vegyesbolt, amely kintette a falu igényeit

Elhagyott nagygazda-ház

Az iskola épülete

A református templom a székely
népművészet múzeumává épült át

Az omladozó református
parókia

289-86

A református templom, amelyet
máemlékké nyilvánítottak

22 A posta

23 A gebines italbolt

Tűzoltószertár

Könyvtár, amely már rég nem tölti be
funkcióját

A Kossuth L. utca falusi szöglet
 II. Barátságos falusi szöglet

A Kossuth L. utca eleje

289-86

A Kossuth L. utca felső része

Új családi ház a Kossuth L. utcában

21. városi stílusú háza Kossuth L.
utcaiban

A városból költözött család új háza

2. A József A. utca Délről

A József A utca Északról